

Θεματικός Άξονας: Εκπαίδευση και δεξιότητες στην Ανοικτή Επιστήμη

Βασιλική Τσαγκαράκη,

Βιβλιοθηκονόμος-Εκπαιδευτικός,

Πανεπιστήμιο Κρήτης, Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης

2810 545 125, 6978 046076, tsagkarv@uoc.gr

Σεμινάρια Πληροφοριακής Παιδείας με ΤΠΕ

Στη σύγχρονη εποχή υπερπληροφόρησης, η Βιβλιοθήκη οφείλει να προβλέπει τις τρέχουσες ανάγκες του κοινού της προκειμένου ν' ανταποκρίνεται έγκαιρα στις απαιτήσεις του.

Αναφορικά με την υπηρεσία πληροφόρησης κι εκπαίδευσης χρηστών, η Βιβλιοθήκη πρέπει να αναδεικνύει τις δεξιότητες του κάθε χρήστη, να τον βοηθά, μέσα από διερευνητικές διαδικασίες, να είναι ικανός να διακρίνει, λόγω της πολλαπλότητας της πληροφορίας, τα είδη και τις μορφές της.

Γ' αυτό λόγο, τα μαθήματα πληροφοριακής παιδείας, που διεξάγονται στη Βιβλιοθήκη, στοχεύουν στην αξιοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης του κάθε χρήστη. Ο/η Βιβλιοθηκονόμος υπηρετεί το ρόλο του εκπαιδευτή-καθοδηγητή, διαμορφώνει ένα νέο τύπο χρήστη, ενός αυτόνομου χρήστη, ο οποίος γνωρίζει πώς να εκτιμά και να αξιοποιεί τις πληροφοριακές πηγές της Βιβλιοθήκης, προκειμένου να οδηγηθεί στον ερευνητικό του στόχο.

Στη Βιβλιοθήκη του Π.Κ στο Ηράκλειο τα σεμινάρια χρήσης της Βιβλιοθήκης και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών της βελτιώνονται, συνεχώς και εμπλουτίζονται. Την παρούσα ακαδημαϊκή χρονιά 2019-2020, προγραμματίζεται να εφαρμοστεί μια νέα δωρεάν εκπαιδευτική εφαρμογή (www.kahoot.com) στο πλαίσιο πληροφόρησης κι εκπαίδευσης χρηστών. Οι πρωτοετείς φοιτητές καλούνται μέσα στην αίθουσα να ενεργοποιήσουν τα κινητά τους τηλέφωνα, να συνδεθούν και να απαντήσουν ταυτόχρονα και όλοι μαζί σ' ένα ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο σχετικά με τη Βιβλιοθήκη. Οι απαντήσεις τους εμφανίζονται αμέσως στην επιτοίχια οθόνη προβολής και αναδεικνύουν τι γνωρίζουν ή τι δε γνωρίζουν, δίδοντας την κατάλληλη αφορμή στο/στην Βιβλιοθηκονόμο-Εκπαιδευτή για περαιτέρω εξηγήσεις. Η μαθησιακή διαδικασία γίνεται έτσι διαδραστική και πιο ενδιαφέρουσα στους τεχνολογικά εξοικειωμένους χρήστες. Το σεμινάριο ολοκληρώνεται με αναζητήσεις υλικού από τους ίδιους τους φοιτητές στον Κατάλογο της Βιβλιοθήκης (OPAC).

Λέξεις κλειδιά

Πληροφοριακή Παιδεία

Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Εκπαίδευση χρηστών

Διαδραστικά εκπαιδευτικά προγράμματα

Εφαρμογή Kahoot

Topic: Education and Skills in Open Science

Vasiliki Tsagkaraki,

Librarian-Educator,

University of Crete, Library and Information Center

+302810-545 125, +306978046076, tsagkar@lib.uoc.gr

Information Literacy courses with ICT

In the era of information overload, the Library must foresee the current needs of its users in order to correspond in good time to its demands.

As far as the Reference Department is concerned, the Library has to identify the user's skills and help him/her to be able to distinguish (through research methods) the pieces of information.

Therefore, the information literacy courses, that take place in the Library, aim to make the most of prior knowledge of each user. The Librarian serves as an instructor- leader, creates a new type of user, an autonomous user, who knows how to evaluate and use library resources, so as to reach his/her academic goal.

At the Library and Information Center at Heraklion, the information literacy courses are constantly improved. This academic year 2019-2020, a new learning app (kahoot) has been chosen for presenting the library services. The new comers are permitted to use their mobiles in the seminar room and answer to an online quiz referring to the university library. They can see directly on the PowerPoint wall screen their answers showing what they know or do not know. So the librarian can seize the opportunity and explain more about library issues. As a result, the training course becomes interactive and more interesting to the techno-addicted students. The course is completed when the students succeed in making a search in the Library Catalogue (OPAC).

Key words

Information Literacy

Information and Communication Technologies (ICT)

Users' training

Interactive training courses

App Kahoot

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να περιγράψει το πλαίσιο μέσα στο οποίο διεξάγονται από την ομάδα πληροφόρησης κι εκπαίδευσης χρηστών τα εκπαιδευτικά σεμινάρια προς τους πρωτοετείς φοιτητές στην πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη του Ηρακλείου. Θα γίνει προσπάθεια να επισημανθεί η σημασία της βιωματικής προσέγγισης της γνώσης μέσα από τις νέες τεχνολογίες, οι οποίες αξιοποιούνται προς όφελος της μαθησιακής διαδικασίας.

Αρχικά αναλύονται οι όροι «Πληροφοριακή Παιδεία» και αντίστοιχα «ΤΠΕ», που είναι και το θέμα της εργασίας. Στη συνέχεια, περιγράφεται η ετήσια διαδικασία εκπαίδευσης χρηστών που ακολουθείται στη Βιβλιοθήκη μας και γίνεται αναφορά στην καινοτόμο αλλαγή την παρούσα ακαδημαϊκή χρονιά: εισαγωγή και χρήση της εφαρμογής Kahoot, η οποία αποτελεί το επίκεντρο της εκπαιδευτικής μας διαδικασίας. Σημειώνονται οι σκέψεις δράσης, η μελέτη της ομάδας στόχου, η διαδικασία διαμόρφωσης του νέου υλικού (ορθή σύνταξη ερωτηματολογίου, χρήση εντυπωσιακών κι εύστοχων διαφανειών) που εξυπηρετούν τις νέες συνθήκες εκπαίδευσης του κοινού μας. Στο τέλος, γίνεται επιτόπια χρήση της εφαρμογής Kahoot με ενεργή συμμετοχή των συνέδρων.

Πληροφοριακή Παιδεία και ΤΠΕ: εννοιολογική οριοθέτηση

Οι περισσότερες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν περιορίζονται σε ξεναγήσεις κοινού στο χώρο τους. Αντίθετα, οργανώνουν σεμινάρια, μαθήματα ή εκπαιδευτικά προγράμματα δράσης προκειμένου να ενημερώσουν και να επιμορφώσουν το κοινό τους για τις λειτουργίες τους, τις παροχές τους και το υλικό τους. Η συγκεκριμένη διαδικασία ακολουθεί ένα οργανωμένο πλαίσιο με δομή και στόχους και έχει ως σκοπό ο Βιβλιοθηκονόμος-Εκπαιδευτής να καθοδηγήσει τους χρήστες, ώστε μέσα από διερευνητική διαδικασία εκείνοι να μάθουν πώς να αναζητούν (μέσα από παραδείγματα) το υλικό, να το αξιολογούν, να το εντοπίζουν και να το επεξεργάζονται χάρη στα πληροφοριακά εργαλεία που διαθέτει η Βιβλιοθήκη. Όλα αυτά συνάδουν ώστε ο χρήστης μας να καλλιεργήσει την παιδεία που αφορά τις πληροφοριακές του αναζητήσεις στον κόσμο της γνώσης.

Στο ταξίδι αυτό αρωγός είναι η τεχνολογία. Αναπολώντας το παρελθόν, γίνεται μνεία στην εισαγωγή της Πληροφορικής ως γνωστικού αντικειμένου στην εκπαίδευση με απώτερο σκοπό την εξοικείωση των νέων με την ορολογία και τις βασικές λειτουργίες του υπολογιστή. Σταδιακά η τεχνολογία περνά διάφορα στάδια εξέλιξης: από το Web 1 (στατικός ιστός) χώρος αναζήτησης πληροφοριών, στο web. 2 (συμμετοχικός ιστός), χώρο δημιουργίας περιεχομένου και συνεργασίας (Αναστασιάδης & Κωτσίδης, 2013).

Πίνακας 1 : Ο'Reilly (2007), μετάβαση από το web 1.0 στο web 2.0

Web 1.0	Web 2.0
Britannica on line	Wikipedia
Personal websites	Blogs
Taxonomy (directories)	Folksonomy (tags)
publishing	participation

Έτσι σήμερα πλέον εμφανίζεται ο όρος «ΤΠΕ» (Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών) για να δηλώσει τα μέσα και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία, μετάδοση, λήψη κάθε πληροφορίας που μπορεί να παρουσιασθεί σε ψηφιακή μορφή (Κόμης, 2004). Λογισμικά κοινωνικής δικτύωσης, εφαρμογές σε κινητά και tablet, παιχνίδια επαυξημένης πραγματικότητας βρίσκονται στη διάθεση του ευρύ κοινού. Μάλιστα στην εκπαίδευση ενηλίκων θεωρείται ότι οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλουν στην αναβάθμιση των γνώσεων των πολιτών, στην ενεργητική μάθηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων που προάγουν την κριτική σκέψη (Κουντέλη,2017)

Εν συντομία, πλέον οι νέοι (Κόμης, 2004) «δε μαθαίνουν για τη χρήση του υπολογιστή, μαθαίνουν με τη χρήση του Η.Υ.», του tablet, του κινητού τηλεφώνου. Εκπαιδευτικές πλατφόρμες όπως η«Open eClass» (Αναστασιάδης, 2014) αξιοποιήθηκε από το σύνολο σχεδόν των πανεπιστημίων προκειμένου οι διδάσκοντες να προσφέρουν τα μαθήματα τους στο διαδίκτυο. Από την άλλη πλευρά, οι φοιτητές στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι εξοικειωμένοι με πλατφόρμες ηλεκτρονικής δήλωσης μαθημάτων όπως ο Ευδόξος, ή αναζήτησης ηλεκτρονικών μαθημάτων όπως ο Κάλλιπος. Καθημερινά χρησιμοποιούν τις δημοφιλείς εφαρμογές του web. 2. (Anastasiades,2013; Kaplan & Haenlein, 2010) τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Fb, twitter, instagram κλπ) για να «επικοινωνούν» μεταξύ τους μέσω κινητών τηλεφώνων, tablet, lap top.

Αυτή τη σύγχρονη τάση οφείλει να ακολουθήσει και η βιβλιοθήκη για να προλάβει τις εξελίξεις, να καλύψει τις νέες ανάγκες και να προσεγγίσει βιωματικά τους χρήστες της. Οι παραπάνω συσκευές λοιπόν θα αξιοποιούνται κατά μεγάλο πλέον βαθμό από την ομάδα Πληροφόρησης κι Εκπαίδευσης της Βιβλιοθήκης μας.

Σεμινάρια Χρήσης της Βιβλιοθήκης και των Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών της

Είναι σύνηθες όταν εισέρχεστε σε μία αίθουσα για να παρακολουθήσετε μία παρουσίαση, ένα σεμινάριο, μια θεατρική παράσταση να ακούτε την επισήμανση «Παρακαλώ όπως απενεργοποιήσετε τα κινητά σας τηλέφωνα». Στο Τμήμα εκπαίδευσης και πληροφόρησης χρηστών της Βιβλιοθήκης του Π.Κ στο Ηράκλειο, κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου χρήσης βιβλιοθήκης και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών της, θα ζητείται πλέον το αντίθετο από τους πρωτοετείς φοιτητές. Τα κινητά τηλέφωνα θα κατέχουν σημαντική θέση στην παρούσα διαδικασία. Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) είναι πλέον μέρος της καθημερινότητάς μας. Οι φοιτητές είναι εθισμένοι με τις νέες τεχνολογίες. Το κινητό τηλέφωνο αποτελεί προέκταση των χεριών τους. Αυτή η σύγχρονη τάση θα την αξιοποιήσουμε την παρούσα ακαδημαϊκή χρονιά στα σεμινάρια πληροφοριακής παιδείας για τους πρωτοετείς φοιτητές, προκειμένου να επιτύχουμε ευκολότερα τον εκπαιδευτικό μας στόχο.

Στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, ακολουθείται τα τελευταία έτη η πολιτική των υποχρεωτικών παρακολουθήσεων των σεμιναρίων από τους φοιτητές. Αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου οι νεοεισερχόμενοι φοιτητές να ενεργοποιήσουν την κάρτα μέλους βιβλιοθήκης και έτσι να έχουν τη δυνατότητα να δανειστούν υλικό. Κάθε Οκτώβριο και Νοέμβριο αλλά και κάθε Φεβρουάριο και Μάρτιο, οι φοιτητές προσκαλούνται κυριολεκτικά (λαμβάνοντας πρόσκληση) να παρακολουθήσουν σεμινάρια πληροφοριακής παιδείας, διάρκειας 1 ώρας, σύμφωνα με τα κενά του προγράμματος μαθημάτων τους. Οι φοιτητές οδηγούνται στην αίθουσα ηλεκτρονικού αναγνωστηρίου της βιβλιοθήκης και κάθονται μπροστά από ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή για να παρακολουθήσουν μια παρουσίαση μέσα από powerpoint διαφάνειες. Υπάρχει επιτοίχια οθόνη

προβολής των διαφανειών, οι οποίες είναι 20 αριθμητικά, επιμελημένες με πολλή προσοχή (χρώμα, εικονογράφηση κλπ), για να προσελκύουν το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων και να τους ενημερώσουν για τη λειτουργία της βιβλιοθήκης και τις υπηρεσίες που παρέχει. Ενδιάμεσα γίνονται ερωτήσεις από την/τον βιβλιοθηκονόμο για να διαπιστωθεί η προσήλωση του κοινού. Επειδή το υλικό με τις διαφάνειες αποτελεί εξέχουσα ομαδική εργασία, συνεχίζεται να αξιοποιείται σε κάποιο βαθμό και στο νέο εκπαιδευτικό μας πρόγραμμα.

Εφαρμογή ΚΑHOOT: μεθοδολογική προσέγγιση

Μια μεγάλη αλλαγή λοιπόν πραγματοποιείται από το φθινόπωρο του 2019 κ.ε. στη διάρκεια των σεμιναρίων. Οι πρωτοετείς φοιτητές καλούνται στον ίδιο χώρο και στο ίδιο χρονικό διάστημα (της 1 ώρας) να συμμετέχουν όλοι ενεργά στη διαδικασία, μέσα από μια εκπαιδευτική εφαρμογή για κινητά τηλέφωνα, tablet ή ηλεκτρονικούς υπολογιστές, η οποία ονομάζεται kahoot (www.kahoot.com) και είναι δωρεάν στην απλή έκδοσή της. Μετά από μια απλή εγγραφή, ο δημιουργός έχει την ευκαιρία να δημιουργήσει ένα κουίζ, έργο επίπνοο καθώς πρέπει να ακολουθούνται συγκεκριμένοι κανόνες ορθής σύνταξης αυτού (Γιαναράκη & Νατσιού). Στη δική μας περίπτωση, έχει συνταχθεί ένα ερωτηματολόγιο με 15 ερωτήσεις κλειστού τύπου. Οι ερωτήσεις έχουν εμπλουτιστεί με φωτογραφίες από τον χώρο της βιβλιοθήκης αλλά και υλικό από τις διαφάνειες των προηγούμενων σεμιναρίων. Η διατύπωση κατάλληλων ερωτήσεων (Παπαλεοντίου-Λουκά) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο εκπαιδευτικό μας έργο. Μια καλή ερώτηση πρέπει να είναι μια πρόσκληση και πρόκληση για σκέψη.

Εικόνα 1: Kahoot (CC creative commons)

Οι φοιτητές καλούνται λοιπόν σε συγκεκριμένο χρόνο (10, 20 και 30 δευτερόλεπτα ανάλογα την ερώτηση) να επιλέξουν 1 από τις 4 αντίστοιχα οργανωμένες με σκέψη και κανόνες (Λιάνα & Ραδαίου, 2015) δομημένες απαντήσεις. Στόχος μας είναι να επισημάνουμε τι ήδη γνωρίζουν ή τι δε γνωρίζουν σχετικά με τη λειτουργία της βιβλιοθήκης, τους κανόνες της και τα δικαιώματα των αναγνωστών. Οι εικόνες (φωτογραφίες/διαφάνειες) πάνω από κάθε ερώτηση διευκολύνουν το κοινό ν' απαντήσει σωστά. Κάποιες ερωτήσεις είναι πολύ απλές, κάποιες πιο περίπλοκες, κάποιες χαριτωμένες. Επισημαίνεται στους φοιτητές ότι οι σωστές απαντήσεις βαθμολογούνται, ενώ διευκρινίζεται ότι οι 3 πρώτοι που απαντούν σωστά και γρήγορα εμφανίζονται με τα ψευδώνυμά τους στην επιτοίχια οθόνη προβολής. Μετά από κάθε απάντηση που δίδει ο χρήστης, η εφαρμογή του απαντά με ένα μήνυμα που ενισχύει την αυτοπεποίθηση του και τον ενθαρρύνει να συνεχίσει την προσπάθειά του στο παιχνίδι της γνώσης. Στο τέλος των ερωτήσεων αναδεικνύεται μέσα από ευγενή άμιλλα ο νικητής, ο οποίος θα χειροκροτείται από τους συμφοιτητές του. Μέσα από τις σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις η/ο βιβλιοθηκονόμος θα έχει τη δυνατότητα να δώσει διευκρινήσεις και παραδείγματα, είτε λεκτικά είτε χάρη στις ήδη υπάρχουσες εντυπωσιακές διαφάνειες (υλικό προηγούμενων σεμιναρίων). Ως αποτέλεσμα, οι φοιτητές μαθαίνουν αμέσως (ανατροφοδότηση δραστηριότητας), γιατί μια απάντηση είναι σωστή μετά από τεκμηρίωση.

Με αυτό τον τρόπο η εκπαιδευτική διαδικασία είναι όχι μόνο διασκεδαστική αλλά και διαδραστική και μάλιστα στηρίζεται στο γνωστικό υπόβαθρο των φοιτητών. Επίκεντρο του σεμιναρίου είναι ο φοιτητής. Ο/η βιβλιοθηκονόμος συμμετέχει ως συντονιστής και καθοδηγητής

αλλά με στοχευμένο έργο: να εκμαιεύσει την προϋπάρχουσα γνώση. Ενθαρρύνει τους φοιτητές να αναδείξουν την άτυπη γνώση που διαθέτουν (Αθανασίου, Μπαλντούκας, Παναούρα, 2014), τους προτρέπει να εκφραστούν, να κινητοποιήσουν τις ικανότητες τους αλλά και να αναδείξουν τις δεξιότητες τους. Παράλληλα, τα βιώματα και οι εμπειρίες του κάθε ενήλικα χρήστη μας αποτελεί ένα βασικό κίνητρο αξιοποίησης μέσα από τη μαθησιακή διεργασία. Ως απόρροια, τους προτρέπει να σκέπτονται με κριτικό τρόπο, τους βοηθά να μη σχηματίσουν απλά μια άποψη (όπως κάνουν οι ανήλικοι) αλλά να τη μετασχηματίσουν (Κουλαουζίδης, 2016). Σύμφωνα μάλιστα με τον Bloom η κριτική σκέψη είναι ισοδύναμη έννοια της αξιολόγησης. (όπως αναφ., Παπαλεοντίου–Λουκά).

Η Βιβλιοθήκη αποτελεί το κέντρο της πληροφόρησης για την πανεπιστημιακή κοινότητα. Στόχος του βιβλιοθηκονόμου είναι να καθοδηγεί συνεχώς το χρήστη να αξιολογεί ποιό υλικό χρειάζεται, να διακρίνει ποιά πληροφορία του είναι χρήσιμη. Σύμφωνα μάλιστα με τον Ματσαγγούρα (2002), η συστηματική διδασκαλία των μεταγνωστικών δεξιοτήτων καθιστά το άτομο αυτόνομο στο χώρο της μάθησης, ικανό για αυτοκατευθυνόμενη μάθηση και θετική στάση για τη γνώση.

Οι νέες πληροφορίες, ως αποτέλεσμα παρουσιάζονται έμμεσα, βιωματικά κι αγόγγυστα, ως μέρος ενός παιχνιδιού γνώσεων. Όταν ολοκληρώνονται οι 15 ερωτήσεις, οι φοιτητές καλούνται από την ίδια την εφαρμογή να την αξιοποιήσουν. Όποτε έτσι ακολουθεί και ανατροφοδότηση από το ίδιο το κοινό, ενώ ταυτόχρονα η εφαρμογή δίδει τη δυνατότητα συγκέντρωσης στατιστικών δεδομένων για περαιτέρω ανάλυση και διεξαγωγή συμπερασμάτων.

Στη συνέχεια ο/η βιβλιοθηκονόμος καλεί τους φοιτητές να επισκεφθούν την ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης (www.lib.uoc.gr). Αφού οι φοιτητές «ξεφυλλίσουν» τις σημαντικότερες ενότητες της ιστοσελίδας, οφείλουν να κάνουν οι ίδιοι αναζητήσεις υλικού στον OPAC της Βιβλιοθήκης. Μέσα από παραδείγματα που δίδει ο/η βιβλιοθηκονόμος και χάρη στην υποστήριξή του οι φοιτητές εντοπίζουν διαθέσιμο υλικό, αντίτυπα, τοποθεσία κλπ. Συνειδητοποιούν ότι οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου που απάντησαν πριν από λίγο βρίσκονται μέσα στην ιστοσελίδα και αξιολογούν τη σημασία της. Γνωρίζουν βιωματικά πλέον ότι οφείλουν να ξεκινούν τις αναζητήσεις τους από την έγκυρη αυτή πηγή της Βιβλιοθήκης.

Το σεμινάριο ολοκληρώνεται με ξενάγηση στο χώρο, οπότε οι φοιτητές προσανατολίζονται ως προς τα βιβλιοστάσια, τα ανοικτά αναγνωστήρια μελέτης, την αίθουσα ομαδικής μελέτης, τα κυλιόμενα ράφια των περιοδικών και το αίθριο. Τώρα πλέον έχουν κυριολεκτικά μια σφαιρική και ολοκληρωμένη εικόνα της Βιβλιοθήκης και των υπηρεσιών της.

Εφαρμογή ΚΑΗΟΟΤ: εν δράσει

Η παρούσα ομιλία ολοκληρώνεται κι αυτή με τη σειρά της με ζωντανή εφαρμογή του νέου μας εκπαιδευτικού σχεδίου. Τώρα αμέσως, το κοινό του συνεδρίου θα έχει την ευκαιρία να συμμετέχει το ίδιο, ακολουθώντας την εφαρμογή Kahoot σ ένα πολύ σύντομο κουίζ με 2 ερωτήσεις, που αφορούν το παρόν συνέδριο ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Στην εφαρμογή μπορούν να συμμετέχουν και από απόσταση οι συνάδελφοι που το παρακολουθούν από την υπόλοιπη Ελλάδα, μέσω της υπηρεσίας σύγχρονης μετάδοσης live streaming. Ακολουθώντας τις παρακάτω οδηγίες αναζητείστε στο *google* την εφαρμογή *kahoot*, επιλέξτε τη 2^η αναδυόμενη αναγραφή «*play kahoot*» πληκτρολογείτε τον κωδικό (pin) που αναγράφεται στην οθόνη προβολής. Αναγράψτε το ψευδώνυμο σας και ξεκινάτε (play)...

Ελληνόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές

Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕΞΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Στο *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 5-32. Ανακτήθηκε στις 29/09/2019 από:

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/9809>

Γιανναράκη, Κ. & Νατσιού, Β (χ.χ.). *Οδηγίες για τη σύνταξη ερωτηματολογίου*

Ανακτήθηκε στις 15/09/2019 από

<https://gelkvproject2011.wordpress.com/2011/10/03/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CE%B5%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%BF%CF%85/>

Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών

Κουλαουζίδης, Γ. (2016). Η κριτική σκέψη κάνει την διαφορά ή σε τι διαφέρει η εκπαίδευση ενηλίκων; Στο *Scientific Network for Adult Education in Crete* Ανακτήθηκε από

<http://cretaadulthoodeduc.gr/blog/?p=1147>

Κουντέλη Ε, (2017). *Η ενδυνάμωση της κριτικής σκέψης δια μέσου της χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση ενηλίκων: πτυχιακή εργασία, ΕΑΠ.* Ανακτήθηκε στις 29/09/2019 από <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/35039>

Παπαλεοντίου – Λουκά, Ε. (χ.χ.). *Μαθαίνω Να Σκέφτομαι Κριτικά- Μαθαίνω Πώς Να Μαθαίνω*. Ανακτήθηκε από

<http://docplayer.gr/4768115-Mathaino-na-skeftomaikritika-mathaino-pos-na-mathaino-dr-eleonora-papaleontiou-loyka-anapl-kathigitriapsyhologias.html>

Ξενόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές

Anastasiades, P. S., & Kotsidis, K. (2013). The Challenges of Web 2.0 for Education in Greece: A Review of the Literature. In *International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies*, 8(4), 19-33.

Kaplan, A. & Haenlein, M. (2010). Users of the world unite! In *Business Horizons* 53, 59-68

O'Reilly, (2007). What is Web 2.0. Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. Retrieved by O'Reilly's blog

<https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html>

η φωτογραφία του κειμένου έχει επιλεγεί από τη <https://ccsearch.creativecommons.org/>

των CC creative commons, σύμφωνα με τις σχετικές άδειες που διέπουν το παρόν υλικό